

PREDNOSTI INOVACIJA U RAZVOJU MSP-A

INNOVATION ADVANTAGES FOR DEVELOPMENT OF SMALL AND MEDIUM-SIZED ENTERPRISES (SMES)

Edin Ajanović

Fakultet za menadžment i poslovnu ekonomiju, Travnik, Bosna i Hercegovina

SAŽETAK

Mala i srednja preduzeća osnova su gotovo svih razvijenih privreda. U tim je preduzećima, u pravilu, najveći dio zaposlenih u zemlji. Mala i srednja preduzeća nastaju kao rezultat pojedinačne poslovne inicijative. Jedna, možemo je nazvati i opšta karakteristika je da najveći broj MSP-ova poslovanje bazira na vlastitim sredstvima preduzetnika, odnosno osnivača. Ta sredstva u najvećem broju slučajeva nisu dovoljna da se osigura intenzivniji razvoj. Iz toga proizilazi, da je jedan od najvećih problema sa kojim se suočavaju MSP-ovi nedostatak kapitala. Postoji očigledni obrnuti srazmjer između potreba MSP sektora za dodatnim investicijskim kapitalom i spremnosti bankarskog sektora da te potrebe podrži. Poseban aspekt ovoga problema jeste nedovoljna konkurentnost malih i srednjih preduzeća u znanju o tome kako inovirati odnosno unaprijediti poslovne procese u preduzeću uz najmanje ulaganje finasijskih i drugih resursa.

Obzirom da MSP u Bosni i Hercegovini kao i u većini drugih europskih i svjetskih zemalja imaju konstantan problem održivosti konkurentnosti u poljima svojih djelovanja, inoviranjem određenih proizvodnih procesa u sklopu svog poslovanja umnogome bi se ta slika okrenula u pozitivnom smjeru. Problem koji se sam nameće iz ovako postavljenog pogleda na djelovanje MSP-a u BiH jeste kako inovirati i u kom segmentu. Sa inovacijama se povezuju i različiti

rizici. Primjena različitih metoda inovacija nosi sa sobom i određene prednosti i nedostatke. Kao ključni nedostatak npr. radikalne inovacije jeste hroničan nedostatak finasijskih sredstava MSP-ima, a takođe jedan od osnovnih jeste i nedostatak kvalitetnih ljudskih resursa da bi to u potpunosti proveli i u onakvom obimu kako bi i željeli. Stoga se inkrementalna metoda inovacije sama postavlja u položaj da bude ključ napretka MSP-a ka boljoj tržišnoj poziciji i konkurentnosti. Takođe i zahtjevi za kvalitetnim i stručnim kadrom, iako za to uvijek ima potrebe, nisu na nivou koji zahtijeva radikalna inovacija. Stavljanjem u odnose ova dva osnovna tipa inoviranja, odnosno metode, možemo izmjeriti korisne posljedice po djelovanje i poslovanje MSP-a u BiH, ukoliko se odluče inovirati kako bi poboljšali svoju poziciju. Želja za rastom svakog subjekta je nedvosmisleno uvijek prisutna. Kakav će on biti zavisi od strategije samog preduzeća, ali veliku zaslugu za to ima korištenje postojećih resursa, posebno znanja ka unapređivanju poslovnih aktivnosti koje bitno utiču na razvoj preduzeća. Naučni problem istraživanja je nedovoljno istražena problematika inovacija u MSP-ima u smislu njegove multidimenzionalne prirode i uticaja na opstanak i razvoj preduzeća.

Ključne riječi: konkurentnost, razvoj, inkrementalna inovacija, radikalna inovacija

ABSTRACT

SMEs are the backbone of many developed economies. These enterprises employ the largest number of workers, in general. SMEs emerge as the result of individual business initiative. One, which can stand for general characteristic is that most SMEs base their business activities on the personal founder assets. These assets in most cases are not enough to secure intensive development. It can be pointed out that the biggest problems SMEs face nowadays is the capital imperfection. There is an obvious gap between the needs of SMEs sector for additional capital investment and effort of the bank sector to satisfy these needs. The special aspect of this problem is the lack of SMEs competence in knowledge of how to innovate, in other words how to improve business activities by investing minimal financial and other resources.

Considering the fact that SMEs in BiH and many other European countries have constant problem how to sustain competitive strength in all aspects of business, innovations of certain production processes in the business area would considerably change this problem in positive direction. The problem which emerges itself is how and where to innovate. Various risks are related to various innovations. The use of different methods has certain advantages and disadvantages. For example, when talking about radical innovation, the key problem is the constant lack of financial and professional human resources which are important for meeting business objectives. Because of this, incremental innovation emerges as the key factor important for the SMEs development when it comes to better market position and competition. Also, the need for professional staff is not on the level radical innovation requires, besides the constant demand. Putting into interrelation these two basic ways of innovation, or the methods, we can measure

useful consequences for the SMEs business activities in BiH, if they decide to innovate in order to improve their position. The need for growth of every subject is always present. The way it will look like depends on the strategy of the enterprise itself, and the use of the existing resources, especially knowledge, for the business improvement which is essential for the company's growth. The scientific investigation problem lies in insufficient exploration of innovation issues of SMEs when talking about its multidimensional nature and the impact on the survival and development of the company.

Key words: competition, development, incremental innovation, radical innovation

UVOD

Opšta karakteristika je da najveći broj MSP-ova poslovanje bazira na sopstvenim sredstvima preduzetnika, odnosno osnivača, koja najčešće nisu dovoljna da se osigura intenzivniji razvoj ovih preduzeća. Praktično, najveći problem sa kojim se suočavaju MSP-ovi je nedostatak kapitala. Do dodatnih izvora finansiranja se uglavnom teško dolazi jer bankarski sektor nije spreman da preuzme rizik finansiranja ovih preduzeća zbog činjenice da su izložena visokom stepenu nestajanja, naročito u prve dvije godine funkcionisanja. Postoji očigledni nesrazmjer između potreba MSP sektora za dodatnim kapitalom i spremnosti bankarskog sektora da te potrebe podrži. Poseban aspekt ogoljavanja ovoga problema jeste nedovoljna konkurentnost malih i srednjih preduzeća u znanju o tome kako inovirati odnosno unaprijediti poslovne procese u preduzeću uz najmanje ulaganje finansijskih i drugih resursa.

Evropska unija (EU) je usvojila Strategiju za pametan, održiv i uključiv privredni rast, Evropa 2020.godina, koja se nadovezuje na „Lisabonsku strategiju“ (2000. – 2010.godina) i kojom se definišu okviri za

uspostavljanje politike razvoja MSP. Strategija definiše tri operativna cilja:

- pametan rast: podrazumijeva jačanje znanja i inovacija, poboljšanje kvaliteta edukacije, istraživanja, transfera tehnologija i poboljšanje uslova za pristup finansijama za istraživanje i razvoj;
- održiv rast: podrazumijeva izgradnju efikasnije, održive i konkurentne ekonomije efikasnijim korištenjem resursa i formulisanjem industrijske politike za eru globalizacije;
- uključiv rast: podrazumijeva jačanje politika zapošljavanja i obrazovanja, sistema socijalne zaštite i povećanje društvene odgovornosti u okviru poslovne zajednice.

Definisani operativni ciljevi su u funkciji povećanja zaposlenosti, jačanja istraživanja i inovacija, edukacije, smanjenja emisije plinova i jačanja energetske efikasnosti i smanjenja siromaštva.

Obzirom da MSP u Bosni i Hercegovini kao i u većini drugih evropskih i svjetskih zemalja imaju konstantan problem održivosti konkurentnosti u poljima svojih djelovanja, inoviranjem određenih proizvodnih procesa u sklopu svog poslovanja umnogome bi se ta slika okrenula u pozitivnom smjeru. Problem koji se sam nameće iz ovako postavljenog pogleda na djelovanje MSP-a u BiH jeste kako inovirati i u kom segmentu. Sa inovacijama se povezuju i različiti rizici. Primjena različitih metoda inovacija nosi sasobom i određene prednosti i

nedostatke. Kao ključni nedostatak npr. radikalne

inovacije jeste hroničan nedostatak finansijskih sredstava MSP-ima, a takođe jedan od osnovnih jeste i nedostatak kvalitetnih ljudskih resursa da bi to u potpunosti proveli i u onakvom obimu kako bi i željeli. Stoga se inkrementalna metoda inovacije sama postavlja u položaj da bude ključ napretka MSP-a ka boljoj tržišnoj poziciji i konkurentnosti. Analogno tome možemo zaključiti da je za postepeno poboljšavanje određenih ključnih poslovnih funkcija umnogome jednostavnije, posebno ako to stavimo u odnos sa finansijskim sredstvima potrebnim za to djelovanje. Takođe i zahtjevi za kvalitetnim i stručnim kadrom, iako za to uvijek ima potrebe, nisu na nivou koji zahtijeva radikalna inovacija. Stavljanjem u odnose, ova dva osnovna tipa inoviranja, odnosno metode možemo izmjeriti korisne posljedice po djelovanje i poslovanje MSP-a u BiH ukoliko se odluče inovirati kako bi poboljšali svoju poziciju. Inače, svaki privredni subjekt htio to ili ne u suštini pravi određene inovacije. Želja za rastom svakog subjekta je nedvosmisleno uvijek prisutna. Kakav će on biti zavisi od strategije samog preduzeća, ali veliku zaslugu za to ima korištenje postojećih resursa, posebno znanja, ka unapređivanju poslovnih aktivnosti koje bitno utiču na razvoj preduzeća.

POJMOVNO ODREĐENJE INOVACIJA

OTKRIĆE	PRONALAZAK,IZUM, INVENC IJA	NOVINA	INOVACIJA
Naučno saznanje o nečemu što objektivno postoji	Ideja o novom – praktična primjena otkrića: – Tehnološki izumi – Umjetnički proizvodi mašte	Apsolutna (objektivno nije postojala) Relativna (nezabilježena u iskustvu, percipira se kao nešto novo)	Implementacija invencije, ideje, izuma, pronalaska (izlaz iz inovacionog procesa i sam proces)

Tabela 1: Pojmovno određenje inovacija

Pojam inovacija je postao veoma značajan u savremenom društvu. Ovaj pojam etimološku osnovu ima u latinskom terminu *innovatio* koji znači - ono što je uvedeno kao novo, nova pojava, novina, novitet. (Mićunović, LJ., 1991.)

Inovacija predstavlja aktivnost, koja obogaćuje resurse novim mogućnostima za stvaranje novih vrijednosti. Inovacija, u stvari, kreira resurs. Ne postoji takva stvar u svijetu, kao što je resurs, sve dok čovjek ne pronađe upotrebnu vrijednost nečega u prirodi i to nešto ne obdaru ekonomskom vrijednošću. Inovaciju predstavlja i sve ono što donosi promjene u potencijalu proizvodnje bogatstva kod već postojećih resursa.“ (Drucker P.,1996)

Inovacija je proces pretvaranja ideje u praktičnu primjenu – realizaciju.

ZNAČAJ INOVIRANJA U ORGANIZACIJI

Jačanje kapaciteta za istraživanje i razvoj, kao i inovacije, u svim sektorima gospodarstva, zajedno s povećanom učinkovitošću korištenja resursa pridonijet će rastu konkurentnosti i olakšati otvaranje novih radnih mjesta. Odnos između organizacije i inovacija je kompleksan i dinamičan. Pregled postojeće literature

ukazuje da ne postoji konsenzus o definiciji pojma organizacijske inovacije, kao ni načina njezina mjerenja ili kvantificiranja doprinosa outputu. Istraživanja u definiranju i mjerenju inovacija organizacije zaostaju za istraživanjima tehničkih inovacija. Ekonomisti pretpostavljaju da su organizacijske promjene odgovor na tehničke promjene, međutim inovacije organizacije bi trebale biti preduvjet za tehničke inovacije. Inovacija je sredstvo pomoću kojeg menadžeri koriste promjene kao mogućnost za ostvarenje različitih ciljeva preduzeća kao i opstanak na tržištu. Inovacije u pogledu menadžmenta i organizacije predstavljaju jedan od najbitnijih uvjeta za rast preduzeća. Iz ovog proizlaze i osnovni ciljevi istraživanja, a to je nedovoljna primjena inovacija organizacije u proizvodnim preduzećima kao i nepostojanje mjerenja utjecaja istih na performanse rasta preduzeća.

Tema inovacija i njihova povezanost sa performansama preduzeća postala je područje interesa mnogih naučnih istraživanja posebno od kada je EU izrazila ambiciju da postane najkonkurentnija i najinovativnija privreda. Cilj svih preduzeća koja uvode inovacije je unaprijediti performanse i na taj način biti ispred preduzeća koja nisu inovativna.

Postoje različiti koncepti mjerenja utjecaja primjene inovacija na performanse preduzeća, i to prvenstveno finansijske, a to su: prodaja po zaposlenom, izvoz po zaposlenom, stopa rasta prodaje, ukupna aktiva, ukupan broj zaposlenih, profitna marža od osnovne djelatnosti, povrat na investiciju itd. Rezultati mnogih studija pokazali su da su inovacije fenomen nakoji utječe veliki broj faktora.

Općenito, istraživanja su pokazala da primjena inovacija pozitivno utječe na performanse rasta preduzeća. Istraživanja pokazuju da su ona preduzeća koja provode inovacije u svrhu poboljšanja svojih procesa i diferencijaciju svojih proizvoda/usluga – značajno ispred konkurencije mjereno preko tržišnog udjela, profitabilnosti, rasta preduzeća i neto dobiti. Iako je inoviranje prijeko potrebno za stvaranje konkurentne prednosti i opstanak preduzeća, to je izuzetno riskantna aktivnost, koja kontinuirano zahtijeva i velike finansijske i ljudske resurse.

ZAKLJUČAK

Inovacija je potrebna svakoj kompaniji, od one najmanje pa do onih kojima je inovacija ključna pokretačka snaga razvoja. Veoma malo organizacija može da preživi beskonačno dugo bez inovacija. Inovativna organizacija obrnuto je proporcionalna ekonomiji obima: što veća kompanija, procentualno manje inovativnih rješenja.

U malim i srednjim preduzećima stvaraju se nove ideje i traže brza i efikasna ekonomska rješenja. Traženje šansi i rješavanje rizika pripada malim i srednjim preduzećima, koja su i po definiciji fleksibilnija i prilagodljivija od moćnih privrednih sistema.

U velikim privrednim subjektima, nedostatak invencije i inovacija zaposlenih, nadomješta se moćnom ekonomskom snagom, ogromnim kapitalom i brojem zaposlenih.

LITERATURA

- [1]1.Dedić M., Umihanić B., Osnove menadžmenta i preduzetništva , Ekonomski institut Tuzla, 2004.
- [2]2.Kurtić A., Poslovna organizacija, OFF-SET Tuzla - biblioteka naučna knjiga, 2005.
- [3]3.Hadžiahmetović Z., Kulović Dž., Brdarević F., Savremeni korporativni menadžment ,Centar za napredne studije , 2009
- [4]4.Sirelli, G. (2000), Innovation and firm performance, summary of session C, Conference innovation and enterprise creation: Statistics and indicators, France, 23-24/11/2000.
- [5]5.Small and Medium Enterprise Intervention and Gap Analysis: Final report, USAID, 2004.
- [6]http://public.carnet.hr/~nevenko/moon/Inovacija_od_ideje_do_trita_10.pdf
- [7]http://www.ericsson.com/hr/etk/novine/kom060706/upravljanje_inovacijama.shtml